

Monety

Kościół w Haczowie – Zabytki Kultury Materialnej w Polsce –

nominał	20 zł
metal	Ag 925/1000 oraz brązowa farba
stempel	lustrzany
średnica	38,61 mm
masa	28,28 g
wielkość emisji (nakład)	64.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej na tle stylizowanego drewna. Półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, oznaczenie roku emisji: 2006 oraz 20 ZŁ. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: W centralnej części stylizowany wizerunek kościoła w Haczowie na tle brązowego stylizowanego drewna. Z lewej i prawej strony półkolem napis: KOŚCIÓŁ W HACZOWIE.

Projektant monety: *Urszula Walerzak*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	1.000.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-06, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA, poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: W centralnej części w owalu stylizowany wizerunek kościoła w Haczowie. Powyżej kościoła półkolem napis: KOŚCIÓŁ W HACZOWIE. Po bokach owalu stylizowane drewno.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*

Projektant rewersu: *Urszula Walerzak*

**Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Polskiej SA
w Warszawie.**

Skład i druk: Drukarnia NBP

W dniu 13 września 2006 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety „Kościół w Haczowie”, o nominałach:

- 20 zł – wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł – wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

Drewniane, zrębowe (wznoszone z poziomych bali drewnianych, połączonych w narożnikach łączeniami ciesielskimi) katolickie kościoły na ziemiach polskich są światowym fenomenem, zjawiskiem unikalnym, ściśle związanym z europejskimi wartościami duchowymi i lokalną tradycją budowlaną. W 2003 r. kościoły w Binarowej, Bliznem, Dębnie Podhalańskim, Haczowie, Lipnicy Murowanej i Sękowej zostały wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO. Wybrane świątynie kryją wyjątkowo piękne wnętrza, obrazujące przemiany sztuki europejskiej od gotyku po późny barok i czasy nowożytne, przemawiające do nas kompletnymi i jednorodnymi wystrojami z epoki. Atrakcyjność świątyn jest też nierozłącznie związana z położeniem w malowniczych śródgórskich dolinach, wśród lasów i pól. Polskie kościoły drewniane to wyjątkowe połączenie cech kulturowych cerkiewnego Wschodu i kościelnego Zachodu. Były budowlami o szczególnym znaczeniu. Elitarnymi, lecz powszechnie obecnymi w krajobrazie. Swą kompozycję przestrzenną wywodzą z przejętych wraz z katolicyzmem wymogów kanonicznych, a wszystkie od stuleci pełnią funkcje liturgiczną i kultową. Są materialnym znakiem tożsamości miejscowej wspólnoty, a zarazem obiektem reprezentacyjnym, skupiającym niegdyś ambicje fundatorów i twórców. Przypomnieć tu trzeba, że budownictwo drewniane na ziemiach polskich sięga prehistorii. W dawnej Polsce z drewna wznoszono wszelkie budowle, także te rezydencjonalne i sakralne. Jednak stopniowo drewno jako budulec wychodziło z użycia. Dziś budownictwo drewniane ginie, ale jego najlepsze przykłady będą zachwyty i szacunek.

Szczególne miejsce wśród tych wspaniałych budowli zajmuje kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła w Haczowie koło Krosna (województwo podkarpackie). Wieś Haczów została lokowana przez Kazimierza Wielkiego około 1352 r. jako wieś królewska. Parafia była wzmiankowana w źródłach po raz pierwszy w 1388 r. Tutejszy kościół parafialny należy do największych i najstarszych świątyni drewnianych w Europie i jest uznawany za najstarszą na świecie świątynię drewnianą o konstrukcji zrębowej. Gotycki kościół wzniesiono w połowie XV w. Początkowo uważano, iż pochodzi z ok. 1624 r. i został wzniesiony podczas odbudowy wsi po najeździe tatarskim. Odkrycie oryginalnej gotyckiej polichromii pozwoliło przesunąć datowanie kościoła na XV stulecie.

Kościół wzniesiono w historycznym centrum wsi, na wysokiej skarpie nad korytem Wisłoka. Strzelista bryła dominuje w panoramie wsi.

Kościół wzniesiono z drewna jodłowego, na kamiennej podmurówce. W początku XVII w. został otoczony ziemnym wałem, pełniącym również funkcję obronną. Kościelną wieżę, dobudowaną w 1624 r., wieńczy izbica i dach z wieżyczką zwieńczoną cebulastym hełmem. Kościół obiegają podcienia, tzw. soboty (niskie podcienia otaczające drewniane kościółki na Śląsku, Morawach, w Małopolsce. Soboty podparte są słupkami i przykryte jednospadowym dachem. Z uwagi na często znaczne odległości niektórzy wierni przybywali na niedzielną mszę już w sobotni wieczór i oczekiwali do rana gromadząc się wokół kościoła. Soboty dawały im schronienie przed opadami deszczu, wiatrem itp. – nazwa pochodzi od dnia tygodnia – soboty). Kościół nakryty jest strzelistym dachem o jednej kalenicy, pod którego okapem widoczne są drewniane zaczepy rzeźbione na kształt ludzkich twarzy. Dach kościoła ucierpiał podczas działań wojennych w 1914 r.; odnowiony został w rok później. Kościelne dachy, zadaszenia i ściany obite są gontem. Kościół jest jednonawowy; od północy z prezbiterium sąsiaduje zakrystia. Do nawy przylega skarbiec i kaplica Matki Boskiej, powstała w końcu XVIII w. W wejściu do nawy zachował się ostrołukowy portal i drzwi z ozdobnymi okuciami z końca XV w.

Strop oraz ściany wnętrza haczowskiej świątyni pokrywają polichromie pochodzące z kilku okresów. Najstarsze są malowane na zrębie ścian krzyże konsekuracyjne (tzw. zacheuszki, czyli miejsca, które zostały namaszczone przez biskupa podczas poświęcenia kościoła) z połowy XV w. Monumentalna dekoracja figuralna, wykonana około 1494 r., pokrywa ściany nawy i prezbiterium, a pierwotnie również pokrywała stropy. W prezbiterium znajduje się cykl Męki Pańskiej, a na ścianie północnej prezbiterium sceny Zabójstwa św. Stanisława, Koronacji Najświętszej Marii Panny i wizerunek Michała Archanioła. W dolnej partii dekoracji występują iluzjonistyczne draperie. Na ścianach nawy umieszczono dekoracje figuralne z wizerunkami m. in. świętych Heleny, Marii Magdaleny, Małgorzaty, Zofii oraz św. Sebastiana. Na ścianie północnej nawy dominuje monumentalna postać św. Krzysztofa. Zachowała się gotycka polichromia stropu, odkryta w formie 11 luźnych desek na poddaszu kościoła, przedstawiająca Chrystusa.

Ruchome wyposażenie kościoła zostało zdemontowane w związku z pracami badawczymi i konserwatorskimi. Dziś trwa przywracanie jego pełnego blasku. Po konserwacji powróciły do wnętrza kościoła trzy barokowe ołtarze z XVII w. Słynąca łaskami gotycka Pieta z około 1400 r. oraz barokowy krucyfiks z belki tęczowej znajdują się w nowym kościele. Tam też przechowywany jest jeden z barokowych ołtarzy. We współczesnym ołtarzu głównym drewnianej świątyni umieszczono późnogotycką rzeźbę Matki Boskiej z Dzieciątkiem z początku XVI w. Do kaplicy bocznej kościoła powrócił ołtarz Chrystusa Miłosiernego, z końca XVII w., dzieło warsztatu krośnieńskiego. Z krośnieńskich warsztatów pochodzą też barokowe

konfesjonały, ławy o malowanych przedpiersiach oraz ambona. Wyposażenie kościoła dopełniają epitafium marmurowe Anny z Wybranowskich Trzebińskiej zmarłej w 1763 r. oraz portret kolatora (opiekuna i dobrodzieja) Ignacego Urbańskiego, zmarłego w 1824 r.

Kościół w Haczowie jest imponującym przykładem naszego dziedzictwa kulturowego. Trwając od wieków w podgórskim krajobrazie nieustannie przypomina, że budownictwo drewniane to nieodłączny element polskiego pejzażu – także duchowego.

*Roman Marcinek,
Regionalny Ośrodek Badań
i Dokumentacji Zabytków w Krakowie*

Wszystkie monety emitowane przez NBP są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.